

Mededelingen van de Antwerpse Mycologische Kring vzw.

verschijnt driemaandelijks
speciaal expo-nummer
1 september 1984

84.4.b

Paddestoelententoonstellingen

De Antwerpse Mycologische Kring organiseert dit jaar twee paddestoelententoonstellingen.

Van zaterdag 15 september tot dinsdag 18 september 1984 in het Instituut voor Tropische Geneeskunde, Nationalestraat 155 te Antwerpen.

Naast de tentoongestelde paddestoelen is er een stand over ziekteverwekkende schimmels. Deze wordt verzorgd door de dienst Mycologie van het Instituut.

Openingsuren: zaterdag: van 14 tot 17 uur

op de andere dagen van 10 tot 17 uur

Zaterdag 13 oktober en zondag 14 oktober 1984 in de gebouwen van Kindervreugd in het Peerdsbos te Brasschaat.

Openingsuren: van 10 tot 17 uur

Ervaren leden van de Antwerpse Mycologische Kring staan ter beschikking van de bezoekers om uitleg te verschaffen.

Scholen, verenigingen en groepen kunnen met bijgevoegd kaartje een geleid bezoek aanvragen bij de voorzitter van de kring, de Heer L. Imler, H. Geertsstraat 17, 2120 Schoten, telefoon: 03/ 658.56.08.

Mycologie

Mycologie is de wetenschap die zich bezig houdt met de studie van de paddestoelen. Het zijn organismen die geen bladgroen hebben en die derhalve hun voedsel niet zelf kunnen opbouwen en daardoor zijn aangewezen op een substraat dat hun de nodige voedingsstoffen kan leveren.

Vele soorten vergenoegen zich met plantaardige of dierlijke resten, sommige parasiteren levende organismen terwijl weer andere, tot beider voordeel, in symbiose leven met bomen en planten.

Tot de zwammen behoren niet alleen de grote paddestoelen uit bos en veld doch ook de schimmels die ontstaan op rottende voedingsresten. Enerzijds worden ieder jaar grote voorraden graan en eetwaren door paddestoelen vernield terwijl anderzijds de gistzwammen bij bereiding van brood, kaas, bier en wijn worden gebruikt.

Penicillium en andere schimmels worden in de geneeskunde aangewend ter bestrijding van bacteriën. Het zijn voornamelijk de grote paddestoelen uit bos en veld, gewoonlijk de hogere zwammen genoemd, die opvallen en de mensen intrigeren.

Ten behoeve van de scholen is een blad bijgevoegd dat de aandacht van de leerlingen trekt op de voornaamste kenmerken en eigenschappen van de zwammen.

Waarom een tentoonstelling

Niets is zo boeiend en leerrijk als een verzameling van tentoongesteld materiaal, wat ook het onderwerp mag zijn. Dit geldt ook voor een tentoonstelling van paddestoelen.

Ieder jaar stelt de A.M.K. in de maanden die het rijkst aan zwammen zijn, september en oktober, tentoonstellingen op. Leden van de A.M.K. die hiervoor de nodige tijd kunnen vrijmaken, verzamelen op de dag voor de tentoonstelling zoveel mogelijk soorten. Zij plukken van elke soort slechts enkele mooie typische exemplaren uit verschillende biotopen. Ze worden door de meest onderlegde mycolo-gen bepaald. Bereidwillige leden zorgen gelijktijdig voor de opbouw van tafels, teksten, muurafbeeldingen en het algemeen uitzicht van de tentoonstelling. De paddestoelen worden door hen in schoteltjes gelegd en van een naamkaartje voorzien met de Nederlandse en wetenschappelijke naam; hierop is ook de eetbaarheid of de giftigheid vermeld. De zwammen worden volgens de geldende wetenschappelijke indeling gerangschikt. Tenslotte luistert een boekenstand het geheel verder op. De tentoonstelling biedt de oningewijde de mogelijkheid een idee te krijgen over de vorm en de rijkdom van de zwammenwereld. Ook voor ervaren mycologen is zulk een tentoonstelling uiterst belangrijk gezien het samenbrengen van vele soorten uit verschillende groeiplaatsen.

Gedurende de tentoonstelling zijn de leden van de A.M.K. steeds bereid uitleg te verschaffen over het tentoongesteld materiaal. Zij zullen U de doelstellingen van de A.M.K. duidelijk maken. Zij zullen U tevens de noodzaak van zulk een tentoonstelling uiteenzetten, die geenzins, zoals weleens wordt beweerd, de mycoflora zou aantasten. Zoals de appel de vrucht is van de appelboom, is de paddestoel het vruchtlichaam van een meestal ondergronds levend dradennet "het mycelium". Het plukken van enkele vruchtlichamen vernietigt in geen geval het mycelium. Wetenschappelijk staat het vast dat het minder voorkomen van sommige paddestoelen het gevolg is van rekreatie, overbetreding van de terreinen en vooral van milieuvervuiling.

De doelstelling van de A.M.K. is louter inzicht te verkrijgen in de fascinerende wereld van de zwammen, de kennis van de mycoflora en een bijdrage te leveren tot de wetenschap die men "Mycologie" noemt. Het bestuderen van de vruchtlichamen met behulp van de mikroskoop is hierbij onontbeerlijk. Een wondere wereld van allerlei vormen gaat voor U open. Ook met dit aspect van de mycologie kunt U op de tentoonstelling kennis maken.

De kring

De Antwerpse Mycologische Kring is gestart in 1946. Reeds in het begin van de dertiger jaren werden in het Antwerpse door enkele paddestoelkenners onder leiding van Louis Imler voordrachten, studietochten en tentoonstellingen gehouden. Via internationale wetenschappelijke congressen ontmoetten zij buitenlandse experts en kwamen de Antwerpse mycologen in contact met de Société Mycologique de France, die toen reeds sinds 1885 bestond en een driemaandelijks bulletin uitgaf. De uitstraling van de Fransen was zo groot dat de kring startte als een afdeling van de Société. Deze situatie was natuurlijk niet houdbaar en al vlug werd de vereniging zelfstandig.

In 1963 werd de kring omgevormd tot een vereniging zonder winstgevend doel en werden de statuten gepubliceerd in het Staatsblad. Het doel van de kring is het bevorderen van de mycologische wetenschap door het houden van vergaderingen, voordrachten, studietochten en tentoonstellingen, het uitgeven van een tijdschrift en het houden van een bibliotheek.

De vereniging telt thans meer dan 200 leden en de belangstelling is steeds groeiend.

Vergaderingen

In principe wordt iedere tweede en vierde dinsdag van de maand vergaderd in het verenigingslokaal, Ommeganckstraat 26 te Antwerpen. Er worden voordrachten gehouden, dikwijls geïllustreerd met diapresentaties.

Op determinatieavonden worden door de leden paddestoelen bepaald, soms met behulp van een microscoop. Er wordt aangeleerd hoe de microscoop en andere hulpmiddelen te gebruiken. In een aangename en vlotte sfeer worden beginnende leden wegwijs gemaakt in de fascinerende wetenschap van de mycologie.

Studietochten

Van begin april tot half november worden wekelijks studietochten gehouden. In principe om de veertien dagen in de omgeving van Antwerpen en tussenin mogelijk iets verderweg.

In de voormiddag wordt een eerste studietocht gemaakt. 's Middags wordt gepauzeerd om de meegebrachte piknik te gebruiken. 's Namiddags volgt een tweede tocht waarna de gevonden soorten in een aantekenlijst worden opgetekend, in het hoogseizoen soms meer dan 200 soorten. Een grondige kennis kan alleen maar opgedaan worden op het terrein waar de paddestoel in al zijn vormen verschijnt. Met de hulp van ervaren mycologen leert een beginnende reeds vlug de meest voorkomende soorten herkennen.

Tentoonstellingen

Ieder jaar worden twee tentoonstellingen gehouden.

De eerste in midden september in het Instituut voor Tropische Geneeskunde, Nationalestraat 155 te Antwerpen. Naast meer dan tweehonderd soorten verse paddestoelen uit bos en veld is er een stand over myxomyceten, een bijzondere afdeling van het zwammenrijk met paddestoeltjes van nauwelijks enkele millimeters. Het Instituut verzorgt een stand over de medische aspecten van de zwammen.

De tweede tentoonstelling heeft ongeveer een maand later plaats in de lokalen van Kindervreugd te Brasschaat. In dit prachtige kader komt de kleur- en vormenpracht van de paddestoelen zeer tot zijn recht. Praktisch uitsluitend verse exemplaren, door de leden verzameld, worden tentoongesteld. De leden trekken naar hun favoriete plekje en plukken steeds slechts enkele exemplaren van de daar groeiende soorten. Wanneer alles bij elkaar wordt gelegd zullen er van sommige soorten slechts enkele paddestoelen zijn, dit zijn de algemeen zeldzame of door de omstandigheden zeldzame soorten. Van de algemeen voorkomende soorten zullen meerdere vruchtlichamen, afkomstig van verschillende vindplaatsen, te bewonderen zijn.

Publicaties

Om de twee à drie jaar verschijnt "Sterbeeckia", genoemd naar de 17de eeuwse Antwerpse plantkundige Frans Van Sterbeeck. De uitgave bevat origineel werk van de leden met vele afbeeldingen van microscopische waarnemingen en kleurplaten van kritische soorten.

Om de drie maanden verschijnt "AMK mededelingen". Het is de nieuwsbrief van de kring. Naast de lijst van de activiteiten en het wel en wee van de vereniging verschijnen allerhande artikelen die rechtstreeks of onrechtstreeks met de mycologie te maken hebben.

De leden ontvangen de publicaties gratis, de prijs ervan is begrepen in het lidgeld.

Bibliotheek

De Antwerpse Mycologische Kring beschikt over een rijk voorziene bibliotheek, van het eenvoudig boekje tot de gespecialiseerde vakwerken. Bovendien is de bibliotheek geabonneerd op een twintigtal mycologische tijdschriften.

Aan de hand van een steekkaartensysteem met informatie over 25.000 verschillende soorten kan de bibliothecaris steeds de gewenste informatie verstrekken.

Wat geschiedenis

Paddestoelen hebben in de loop der tijden steeds een fascinerende invloed uitgeoefend op de mens. Ze worden reeds vermeld bij de Griekse en Romeinse beschavingen, soms verwerkt in feestmalen, soms ook als een zeer verfijnd en voor die tijd niet te achterhalen giftwapen.

Tot lang na de middeleeuwen wordt hun voorkomen met hekserij in verband gebracht. We moeten tot de 17de eeuw wachten tot er enige vooruitgang komt in het inzicht en de studie van de paddestoelen. *Charles de l'Escluse* van Atrecht (*Clusius* 1526-1609) bezorgde de wetenschap het eerste standaardwerk over zwammen. Dit werk zou als basis dienen voor het in 1675 verschenen en in het Nederduits geschreven "Theatrum Fungorum oft Het tooneel der campernoelien" door de Antwerpse priester, *Franciscus Van Sterbeeck*.

In 1729 verschijnt het baanbrekend werk van *Pietro Antonio Micheli*. Na Van Sterbeeck is hij de eerste die onderscheid maakt tussen plaatjeszwammen, gaatjeszwammen en stuifzwammen. Aan hem komt de eer toe als eerste de voortplanting van de paddestoelen te hebben vastgesteld. Hij nam korreltjes waar die hij met zaden vergeleek. Aan deze korreltjes zou later de naam "sporen" gegeven worden.

In 1784 stelt *Hedwig* vast dat bij sommige zwammen deze sporen met acht in een zakje zijn ingesloten. Deze zakjes worden in 1816 door *Nees von Esenbeck* "ascus" genoemd. In 1837 merkt *Léveillé* op dat bij zeer veel soorten de sporen uitwendig worden gedragen door knotsvormige cellen, de "basidiën".

Na deze fundamentele ontdekkingen begint vanaf het einde van de 18de eeuw de eigenlijke bloeiperiode van de studie der paddestoelen of mycologie.

Bulliard met zijn "Histoire des Champignons de la France" (1791-1793) en de prachtige werken van *Persoon* in 1801, geven de eerste stoot. Het is nochtans de Zweed, *Elias Fries* die mag beschouwd worden als de vader van de beschrijvende mycologie. Zijn talrijke werken (1815-1821-1828-1874) worden ook nu nog door de mycologen van onze tijd geraadpleegd.

Na E. Fries en tot de huidige tijd brengen een lange reeks van eminente mycologen dank zij hun inzet en ook dank zij de technologieën van onze tijd, steeds meer klaarheid in de systematiek en de biologie van de zwammen.

Door de omvang en verscheidenheid van het paddestoelenrijk beperken de meeste mycologen zich nu tot de studie van slechts een familie of zelfs een geslacht.

AMK mededelingen is een nieuwsbrief van de Antwerpse Mycologische Kring v.z.w. en verschijnt driemaandelijks, telkens voor de aanvang van ieder seizoen. Regelmatig verschijnen er speciale nummers bij bijzondere gebeurtenissen.

Redactieraad: A.de Haan, F.Dielen, J.Schavey, E. Vandeven, J. Van Yper.

Hoordredacteur en verantwoordelijke uitgever: J. Van Yper

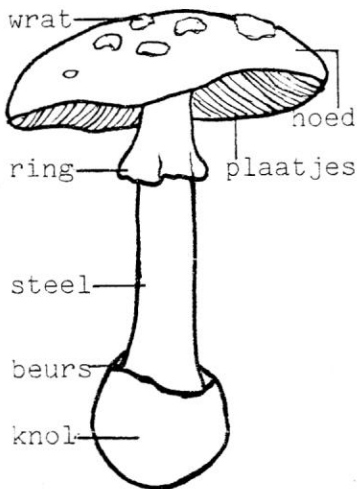
Correspondentie: p/a J. Van Yper, Gounodstraat 2A bus 36, 2018 Antwerpen

Datum van het nummer: 1 september 1984, Tentoonstellingsnummer

Begeleidende tekst bij het werkblad

In de klassieke indeling van de levende wezens in planten en dieren worden de zwammen tot de planten gerekend. Ze verschillen van de echte planten o.a. door het ontbreken van bladgroen of chlorofyl. Hierdoor kunnen de zwammen hun voedsel niet zelf opbouwen. Ze zijn heterotroof. Ze moeten hun voedsel opnemen uit het hun omringend milieu. Indien ze hun voedsel opnemen ten koste van levende wezens zijn het parasieten. Saprofieten onttrekken hun voedsel aan dood organisch materiaal.

De zwammen zijn opgebouwd uit zwamdraden of hyfen. Deze vormen samen de zwamvlok of het mycelium. Deze zwamvlok komt meestal voor in het substraat, de bodem of hout.

delen van een
paddestoel

Paddestoelen zijn slechts een deel van de zwam. Er zijn maar een beperkt aantal soorten zwammen die paddestoelvormige vruchtlichamen vormen.

Op de plaatjes ontstaan de sporen. Deze specifieke cellen moeten de voortplanting van de zwam verzekeren. Ze worden gevormd op knotsvormige cellen, de basidiën.

De vorm en de kleur zijn belangrijke determinatiekenmerken.

De plaatjes zijn ook belangrijk bij de determinatie. Een voornaam aspect is de aanhechting van de lamellen aan de steel (zie figuur).

De ring is een overblijfsel van het sluiervlies, dat de plaatjes beschermt in het jeugdige stadium van de paddestoel. Dit vlies zit dan vast aan de rand van de hoed en aan de nog niet uitgegroeide steel. Bij bepaalde soorten is dit vlies herleid tot een stel draden, deze worden het gordijn of cortina genoemd. Het is ook mogelijk dat er geen sluiervlies of cortina voorkomt bv. wasplaat, russula.

Wratten (bv. vliegenzwam, parelamaniet) en beurs (groene

knolamaniet) zijn overblijfsel van het omhullend vlies.

basidië

Naast plaatjeszwammen zijn er paddestoelen die aan de onderzijde van de hoed gaatjes (bv. eekhoorntjesbrood) of stekels (bv. gele stekelzwam) vormen.

Naast de "klassieke" paddestoelen met hoed en steel vormen vele zwammen vruchtlichamen met andere vormen bv. beker-, knots-, koraal-, of bolvormig. Bij sommige soorten van deze groepen worden de sporen niet op basidiën maar in asci of zakjes gevormd.

Zwammen komen niet alleen in bossen en weiden voor. Men treft ze aan op alle organische substraten. Zo kunnen bepaalde zwammen voorkomen in en op planten, dieren en mensen waarbij ze ziekten kunnen veroorzaken. Bij de mens zijn dermatofyten het opvallendst daar ze de huid aantasten bv. Achorion, Microsporium, Trichophyton, Epidermophyton.

vrij aangehecht bochtig aangehecht aflopend

Voornaamste aanhechtingstypen van de plaatjes

3-sporige
ascus

De zwammen worden meestal aanzien als planten. Ze verschillen van de groene planten door het ontbreken van Dit laat aan de groene planten toe om zelf hun voedsel te produceren; ze zijn autotroof. De zwammen daarentegen moeten hun voedsel uit hun omgeving opnemen; ze zijn
Ottrekken ze hun voedsel aan levende organismen dan zijn het
Ottrekken ze hun voedsel aan dood materiaal dan zijn het

De tentoongestelde paddestoelen zijn slechts de van de zwammen. Het andere deel van de zwam leeft ondergronds of in hout het vormt er de Deze bestaat uit zwamdraden.
Teken een paddestoel en duid de delen aan.

Op de plaatjes worden de gevormd. Deze dienen om de van de zwam te verzekeren.

De aanhechting van de plaatjes aan de steel is een belangrijk determinatiekenmerk. De voornaamste aanhechtingstypen zijn: 1 bv.
2 bv.
3 bv.
4 bv.

Teken deze aanhechtingstypen.

Niet alle paddestoelen hebben een ring bv. Geef ook een voorbeeld van een paddestoel met wratten.....

Bij bepaalde paddestoelen worden de sporen onderaan de hoed gevormd, maar niet op plaatjes. Welke andere bekleding vind je nog aan de onderzijde van de hoed?

- bv.
- bv.

Er zijn zelfs paddestoelen die geen hoed en steel hebben geef hiervan enkele voorbeelden:,,

Zwammen komen niet alleen in bossen en weiden voor. Je treft ze aan op alle organische substraten. Zo kunnen bepaalde soorten ziekten verwekken bij mens en dier. Zo tasten dermatofyten de aan; geef een voorbeeld van zo'n ziekteverwekker